

Малък ястреб *Accipiter nisus*

Описание на вида

Постоянен, преминаващ и зимуващ вид. Мигрира през България от началото на март (интензивната миграция е около 25 дни - от първата половина на март, до първите дни на април) и средата на октомври. Могат да се наблюдават и повече мигранти в едно и също време, но не лети на ята. Възможно е да се пропуска голяма част от птиците, които минават на по-голяма височина. В смесени „комини“ малките ястреби се откриват в най-високата им част при реене (подобно на керкенеца). При планиране може да омават незабелязани на тези височини.

Сн. Борис Белчев, БДЗП

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

В България миграцията е целенасочено проучвана след 1977 г. (Laine, 1978). По-добре е проучена есенната миграция на малкия ястреб. В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) е проучена есенната миграция на вида в района на Атанасовското езеро, като за 24-годишния период са регистрирани числености от 138 (1982 г.) до 835 (1992 г.) индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011). Според това проучване миграцията на малкия ястреб започва от последната десетдневка на август и продължава до края на октомври. През 1997 г. при целево проучване на есенната миграция в района на местността „Пода“ в източната част на Мандренското езеро са отчетени 18 малки ястреби за един миграционен сезон (НБОИ, 2012). През същата година на Атанасовско езеро не е провеждано проучване на есенната миграция. При проучване на есенната миграция в района на Котел в Стара планина през 1998 г. са наблюдавани 90 малки ястреби за миграционния сезон. Миграция на малки ястреби е наблюдавана в района на Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, като за един миграционен сезон са установени да прелитат 726 индивида (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Натура 2000, миграция на малки ястреби е установена в района на Добруджа при Българево (59 индивида), Горичане (171 инд.), Балчик (480 инд.), Рогачево (242 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (478 инд.) и Паницово (81 инд.), при село Мадара (64 инд.), в района на Созопол при село Равадиново (121 инд.) и в Странджа при Малко Търново (205 инд.) (BSPB, 2005). Най-голям брой мигриращи малки ястреби през този миграционен сезон са наблюдавани при село Баня. На временна наблюдателна точка при Златар са установени да прелитат 4 малки ястреба. При това проучване е установено, че през 2004 г. миграцията на малкия ястреб започва от втората десетдневка на август и продължава до края октомври с пикови числености на мигриращите птици между 15 и 20 октомври. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, малки ястреби са установени в района на Добруджа при Горичане (53 инд.), Българево (456 инд.), Топола (1274 инд.), Безводица (170 инд.), Кремена (135 инд.), Суворово (78 инд.) и Ефрейтор Бакалово (наблюдателна точка Суха река) (323 инд.), в района на Провадия (270 инд.) и Атанасовско езеро (299 инд.), като най-голям брой прелитащи малки ястреби за миграционния сезон са установени в Добруджа – при село Топола. През 2005 г. есенната миграция на малкия ястреб започва в началото на август и продължава до края на октомври. Интензивна есенна миграция е наблюдавана в последната десетдневка на септември и в средата на октомври. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с

инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания мигриращи малки ястреби са наблюдавани при Българево, Каварна, Хаджи Димитър, Селце, Могилище, Бежаново, Шабла, Пролез, Горичане, Сърнино, Василево, Люляково, Снягово, Добротич, Телериг, Карапелит, Росица, Александрия, Добрин, Мировци. Най-голям брой мигриращи малки ястреби са установени през 2010 г. при село Снягово – 353 индивида за миграционния сезон (Герджиков, Илиев, 2012), а също така при Телериг през 2009 г. – 321 индивида. В периода 2008 – 2009 г. проучвания на есенната миграция са осъществени и по поречието на река Дунав и Дунавската равнина, като мигриращи малки ястреби са установени да прелитат в района на село Иваново (в Защитена зона „Ломовете“) – 5 индивида, Въбел (в Защитена зона „Никополско плато“) – 42 индивида, Песчинското блато (в защитена зона „Комплекс Беленски острови“) - 54 индивида, блатото Кайкуша (в защитена зона „Свишовско-беленска низина“) – 43 индивида и в района на село Златия (в защитена зона „Златия“) – 5 индивида (НБОИ, 2012).

В Световния справочник на миграционните пътища на грабливите птици (Zalles, Bildstein, 2000) като места с миграция на малки ястреби, освен Атанасовско езеро, са посочени Котленска планина, Малко Търново (22 инд.), нос Емине (143 инд.), курорта Албена (70 инд.), нос Калиакра (35 инд.), Ломовете, Луда Камчия, Кресна, Пловдив, Софийската котловина, Радовец, долното течение на река Арда.

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, малки ястреби по време на есенна миграция са наблюдавани в много райони на страната, основно по една или две птици. В района на Болата, северно от нос Калиакра, са наблюдавани 14 индивида (2003 г.), в района на село Янково – 23 индивида (2007 г.), язовир Плачидол - 13 инд. (2007 г.) (НБОИ, 2012).

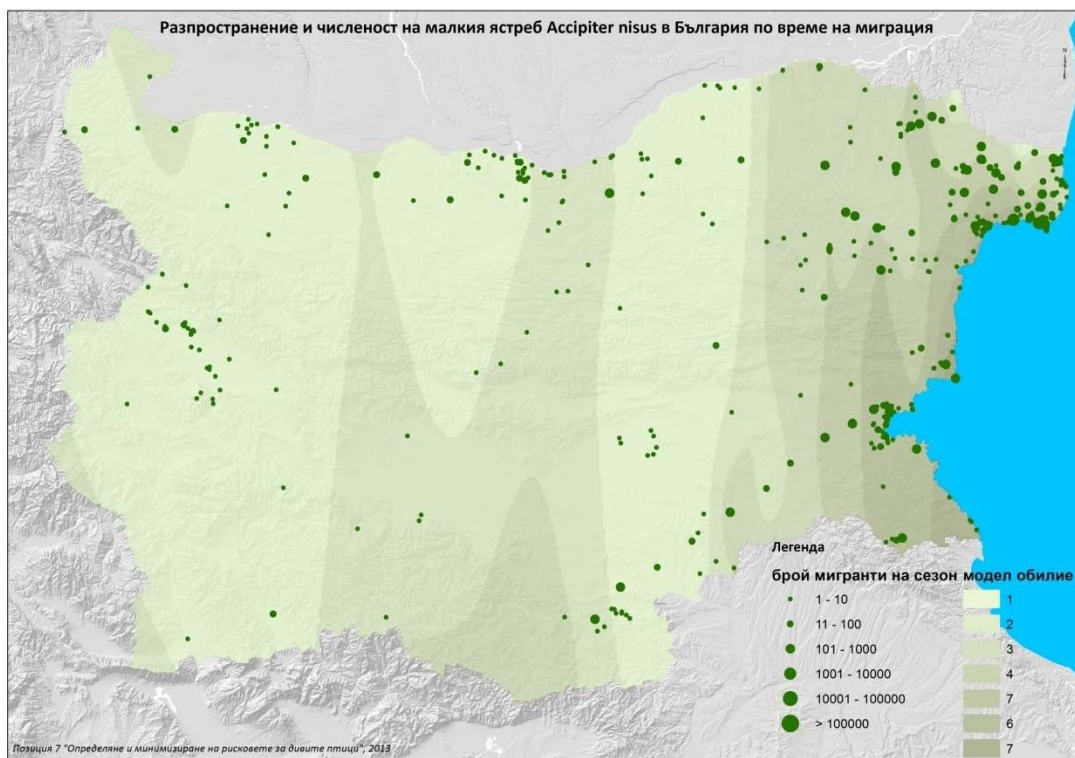
През пролетта на 2005 г. при паралелните проучвания на пролетната миграция в Добруджа малки ястреби са установени при село Кремена - 27 индивида за миграционния сезон и при Провадия – 292 индивида. През същия сезон е проведено проучване на пролетната миграция по долината на река Места при село Огняново, като там са регистрирани общо 15 мигриращи малки ястреба. В периода на интензивни проучвания на миграцията в Добруджа, поради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори, мигриращи малки ястреби са установени при Бежаново, Сърнино, Василево, Шабла, Пролез, Люляково, Снягово, Карапелит, Росица, Добрин, Александрия, Хаджи Димитър, Суворово, Преселка и Добротич. Най-много малки ястреби за миграционен сезон са прелетели в района на село Добротич през пролетта на 2010 г. – 168 индивида и в района на село Преселка през 2009 г. - 141 инд. (Герджиков, Илиев, 2010). По време на проучване на пролетната миграция в Дунавската равнина, при село Въбел (защитена зона „Никополско плато“) през 2010 г. са регистрирани 10 мигриращи малки ястреба, а при село Сливата през 2011 г. са установени 19 индивида за миграционния сезон.

При случайни наблюдения през пролетния период мигриращи малки ястреби са наблюдавани в района на Бургаските езера (2012 г.) (НБОИ, 2012). Вероятно мигрира на много места в страната, но тъй като е сравнително обикновен вид, наблюденията не винаги се регистрират в информационните системи.

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г., бе установено, че малкият ястреб лети на широк фронт над цялата страна, като интензивен прелет се наблюдава в Добруджа (между Браничево и Дуранкулак) и в източната част на Дунавската равнина (Брестовица). По време на проучването на есенната миграция през 2012 г. се установи, че основната част от мигриращите през Южна България малки

ястреби са преминали в района на Бургас (между Суходол и Атанасовско езеро. Във вътрешността на Южна България активен прелет на малки ястреби е наблюдаван и през Източните Родопи (набл. точки Върбово и Арката в 33 „Моста на Арда“). В Добруджа интензивен прелет на малък ястреб през 2012 г. се наблюдава в западната и централната част на Добруджа (между Гешаново и Пленимир), но в източната част на Добруджа също е отчетен активен прелет (над 100 индивида за сезон).

Малкият ястреб е наблюдаван да мигрира на всички наблюдателни точки с изключение на Любимец. В Южна България интензивен прелет е наблюдаван по поречието на Тунджа (Гранитово) и в Бургаския регион (Суходол и Ветрен, като най-голям брой птици са отчетени при Ветрен. В Добруджа най-голям брой малки ястреби са отчетени в западната част на изследвания район (Гешаново). На временната наблюдателна точка Преселенци, за дните в които е проучен прелета там, са отчетени повече малки ястреби, отколкото на двете съседни точки – Пленимир и Дуранкулак, което показва, че през този район също има трасе с активна миграция на малки ястреби.

Фиг. 55 Разпространение и численост на малкия ястреб в България по време на миграция на база на наличната информация

Характеристика на миграцията

Численост и фронт на миграцията

По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат до 1000 малки ястреби (2012 г.). През Дунавската равнина (Въбел – 2010 г., Сливата - 2011 г.) и Софийското поле (Беледие хан – 19 инд. през 2009 г.) са отчетени да прелитат много по-малко птици, отколкото през Източна България. На тази база може да се направи оценка, че през страната през пролетта прелитат около 1200 малки ястреби. За да се направи точна оценка обаче, е необходимо да се проучи по-цялостно територията на страната.

През пролетта малкият ястреб прелита основно над Добруджа с по-изразени концентрации в западната и централната част, в Бургаския регион между Суходол и Бургас и по поречието на Тунджа. Прелитащи птици могат да се наблюдават през цялата страна.

По време на есенна миграция през България са установени да прелитат до 3435 малки ястреба (2012 г.) над Южна България и Добруджа. При проучванията през 2005 г. е регистриран подобен брой мигриращи малки ястреби, като по-голямата част от наблюдаваните през 2005 г. птици са преминали през една наблюдателна точка – Топола, по Северното Черноморие. Този район не е бил обект на проучване след 2005 г. През 2004 г. най-интензивният прелет на малък ястреб също е регистриран при морския бряг (Балчик, Баня). При паралелните проучвания в Северна България през 2011 г., е установен интензивен прелет в Източната Дунавска равнина, но като цяло той е с пъти по-малко от наблюдавания в близост до морския бряг. Малкият ястреб е установен да прелита на широк фронт над територията на цялата страна с ясна концентрация в източната част на страната. Вземайки предвид данните от миграцията през различните сезони в различните райони на страната и сравнявайки с паралелните проучвания през 2011 и 2012 г. може да се оцени, че през територията на страната по време на есенната миграция преминават между 5000 и 6000 малки ястреби. Най-големите числености на мигриращи малки ястреби са отчитани в Добруджа (в близост до морския бряг и в Централна Добруджа), в най-източните части на Източна Стара Планина и при Бургас в Южна България. Това от една страна показва, че макар видът да лети на широк фронт над страната, той се концентрира основно в Източна България. От друга страна отчетените високи числености при Балчик в Добруджа и при Баня в Източна Стара планина през 2004 г., показват, че най-вероятно част от малките ястреби следват бреговата линия или направо пресичат морето над Бургаския залив. Това не позволява те да бъдат отчетени при наблюденията навътре в сушата. Във вътрешността на страната интензивна миграция е отчитана в Централна и Западна Добруджа и в Източна и Централна Дунавска равнина (Брестовица, Свищовско-Беленска низина). В Южна България интензивен прелет на малък ястреб е отчетен в района на Бургас (между Суходол и Атанасовско езеро) и в района на Източните Родопи.

Интензивност и динамика на прелета

Сезонна динамика

По време на пролетна миграция малки ястреби са установявани да прелитат през България от средата на март до средата на май. Най-интензивен е прелетът в края на март до средата на април. Есенната миграция на малкия ястреб започва още в началото на август и продължава до края на октомври, като активният прелет започва от втората десетдневка на септември и продължава до края на октомври. Най-интензивният прелет е през втората половина на септември до средата на октомври. През есента на 2006 г. в Добруджа е регистриран интензивен прелет и през втората половина на август.

Дневна динамика

Малкият ястреб прелита основно между 9 ч. сутрин и 16 ч. следобед, като в повечето райони на проучване през есента прелетът е по-активен през първата половина на деня. През пролетта прелетът е активен основно предобед. Следва да се отбележи, че част от птиците мигрират и в по-ранните сутрешни часове.

Повечето регистрирани малки ястреби по време на прелет летят на височина до 200 м, като в следобедните часове голяма част от птиците също летят в най-ниския височинен пояс. По обед и следобед относително голям брой птици са регистрирани да летят в пояса между 200 и 500 м. Над 500 м са наблюдавани да летят малък брой птици в обедните и ранните следобедни часове.

Височинно разпределение на прелитащите реещи птици

Малкият ястреб по време на миграция е наблюдаван да прелита в много широк височинен диапазон - от 5 м до 2000 м. По време на есенната миграция повечето птици прелитат на височина между 100 и 200 м, като на височина под 100 метра също прелитат относително голям брой птици. По време на пролетна миграция птиците летят относително по-високо – най-голям брой птици са регистрирани на височина около 150 м. Най-общо при проучванията на пролетната и есенната миграция през 2011-2012 г., а също и при предишните паралелни проучвания на миграцията 2004-2005 г. са установени значителен брой птици, прелитащи на височина между 50 и 150 м.

Миграционни потоци

Основното направление на прелитащите малки ястреби навсякъде в страната е с посока север – юг през есента и юг – север през пролетта. Въпреки това се наблюдават регионални различия: в източната част България (Добруджа) част от птиците поддържат посока на югозапад през есента и североизток през пролетта. В Дунавската равнина втората най-често срещана посока на прелета е югоизток. В Южна България не са регистрирани толкова значими разнообразия в предпочитаните посоки на прелета. Само в най-източните наблюдателни точки част от птиците летят на югозапад през есента и на северозапад през пролетта.

Използване на района за стационаране и нощуване от реещи птици

Малкият ястреб нощува поединично в гори или групи дървета по прелетния си път, като не са установявани струпвани и обособени нощувки.